

2^u AS

B. C. D.
DISSERTATIO IURIDICA,
VTILITATEM
QVÆSTIONIS
DE
LANA CAPRINA.

SISTENS,

QVAM

PRÆSIDE

DN. JEREMIA EBERHARDO
LINCKIO,

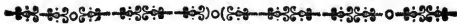
J. U. D. JUR. PUBL. ET PAND. P. P. O.
ET CAP. THOM. DECANO,

SOLENNI CENSURÆ SVBJICIET

AD DIEM MARTII MDCCXLI.

FRANCISCVS IGNATIVS
WOLLBRETT,

TABERNENSIS.

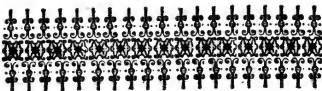

ARGENTORATI,

Typis, MELCHIORIS PAVSCHINGERI, Typogr.

DEO,
PATRIÆ,
PARENTIBVS,
PATRONIS,
atque
AMICIS.

DISSERTATIO JURIDICA
UTILITATEM
QUESTIONIS
DE LANA CAPRINA
SISTENS.

Legans proverbium in eos, qui de
de re nullius usus disputant, cir-
cumfertur. Dicuntur enim tales
rixari de *lana caprina*. Antiquus
hic est loquendi modus, teste Ho-
ratio, qui jam in epistola ad Lollium ita cecinit:

Aliter rixatur de LANA sepe CAPRINA,

Propugnans nugis armatus.

Contentiose siquidem olim decertabatur; *Utrum*
LANAS haberet caper, an SETAS? Quia itaque hæc in-
quisitio Veteribus videbatur esse inanis & plane
inutilis, distertium in litigantes de nugis est na-
tum; quod de LANA rixentur CAPRINA *Conf. ERAS-*
MUS in Adagiis.

THES. I.

Proprie hæc mentis expressio pertinet ad omnes, qui de re conveniunt, de nomine vero acriter disputant. In genere vero transferri potest ad eos, quorum certamen nullius in vita civili est usus. Unde, ni fallor, his accendi possunt, qui nobiliorum eruditionem in solis inveteratarum subtilitatum ludibriis quærent; qui *nomina*, quæ nil ab *anigmate discrepant*, jactant; qui spura jurium, quæ non percipiuntur, nec oculis intellectus videntur, *nec in rebus aut foro apparent*, lingunt; qui *vacua & superflua verba* ex orco revocant; qui spectris legum & rerum antiquarum Tyrones in CUNABULIS JURIS jacentes & ad ubera Jurisprudentiæ recens admissos *perterrunt*; quique ad *primam* sermonum legicimorum *audientiam pervenientes* lacte formularum exoletarum effecto pessime nutriunt.

THES. II.

Hæc, ut dicam, jubeor ab ipso Imperatore Justiniano, qui Juventutem non vult prima legum cunabula ab ANTIQUIS FABULIS *discere*, sed *nihil inutile, nihil perperam possum*; ait, *quod in ipsis rerum obtinet argumentis, appetere & accipere*; Graphice talium fabularum Patronos depinxit Lex unica *Cod. de Jure Quiritium tollendo*, in qua Imperator distinctionem, quam J.Cti, temporum isto-
rum

rum Antiquarii , foris intrudere conabantur , prudenti sua decisione expulit. Nullam enim esse differentiam patiebatur inter Dominos, apud quos vel *nudum ex Jure Quiritum* nomen erat, vel illud, quod *santum in bonis* esse dicebatur. Scilicet Veteribus triplex Dominium fuerat, ut GOTHOFR. *b. l.* notat, *Naturale* scilicet, *legitimum*, & *plenum*. Naturale is habebat, qui id quidem in bonis habebat, id est, qui id acquisiverat quodam titulo præcedenti per traditionem, sed sine juris Quiritarii forma. Unde *Bonitarium* dictum. Legitimum habebat dominium, qui Jure Quiritum dominium accipiebat, i. e. cui vel mancipio & acceptione, vel iusta in jure cessione, usucapione, vel sub corona venditione acquirebatur, aut quod anno ab eo possessum erat &c. Hoc *Quiritarium* dicebatur. Itaque si e. g. res tradita fuisset Emtori, nondum tamen à Venditore in jure cessa &c. aut per annum usucapta esset, dominium naturale seu bonitarium quidem erat apud Emtorem, quia res actu in bonis ejus inveniebatur; Civile tamen, legitimum aut Quiritarium remansit apud Venditorem; Itaque si Emtor istam rem ante annum amisisset, eam stricto jure vindicare non potuisset, quia dicere non potuisset apud Judices: *Hanc rem ex Jure Quiritum meam esse ajo*. Neque potuisset eam rem abalienare; quia Jure Quiritum non possedisset. Plenum itaque ad hos effectus civiles requirebatur, i. e. tale, quod in bonis tenebatur, & jure Quiritario acquisitum fuisset.

THES. III.

Hujus itaque fuci phantasmatis obviam
ivit in dicta lege unica Imperator gravibus & Le-
gislatoriam Majestatem decentibus verbis & qui-
dem sequentibus:

ANTIQUÆ SVBTLITATIS LYDISRIVM per hanc
decisionem expellentes, nullam esse differentiam patimur in-
ter dominos, apud quos vel NVDVM EX JURE QUI-
RITVM NOMEN, vel tantum IN BONIS repen-
tur; quia nec hujusmodi volumus esse distinctionem, nec
JURE QUIRITVM NOMEN, quod nihil ab AMIG-
MATE discrepat, nec unquam videtur, nec in re-
bus apparet, sed VACUUM est & SUPERFLVVM
VERBVM, per quod NB. ANIMI JUVENVM,
qui ad primam veniunt legum audientiam, PERTER-
RITI EX primis eorum cunabulis INUTILES LEGIS
ANTIQUÆ dispositiones accipiunt, &c.

Si itaque inepta, quæ in usu fuit, Jurisprudentia
digna fuit oblivione & contemptu; qua fronte, sola
fabularum & olim & hodie inutilium scientia ipsis
rerum argumentis non suffulta, tantis præconiis
extolli debeat, haud capio; Præprimis cum crepun-
diorum horum Custodes opinione mira sibi blan-
diantur, ut se solos in Eruditorum Orbe Nobiles
putent, reliquos vero, harum subtilitatum ignaros,
lixarum calorumque instar, alto despiciant super-
cilio.

THES. IV.

Talibus equidem Eruditionem vel veram
vel

vel fucatam non invideo, ast illud nego, hos solos esse nobiliter eruditos. Est quidem, ut Anonymus quidam canit :

Pulchrum, digitis monstrarier, hic est;

Qui scit, qui Veteres ederint, biberint, gesserint;

Qui Tunicam disferre Toga, quid jura Quiritum,

Quid libratores, qui, quid sit Cretio? tradit &c.

Sed, si quis vim eruditionis, ejusque nobilitatem in *solis* his ideis, cerebrum instantibus, quærat; næ is assimilabitur Nobili, qui statum suum non virtute sua, sed solis imaginibus majorum sustentat. Nobiliter Eruditum & Sapientem esse, non est; curiosum esse aut multa scire inutilia; sed hoc est: scire vera, nosse bona, etiam fabulosa, etiam mala, omnia discernere, distinguere, judicare, definire, docere, discere, quærere, indagare, invenire, applicare; brevissimis; quod publice privatimque utile, memoria tenere, cum judicio digerere, cum prudentia distribuere, rerum causas & scopum cognoscere, omnia cum solertia in usum Vitæ felicitis convertere. Sed rari sunt Phœnices.

THES. V.

Dices, quid hæc *ad lanam caprinam*? Hæc præfari volui, ut ostenderem, quæstionem Juris de Lana caprina aliquando utiliore esse posse, quam curiosas quidem, sed inutiles rumentis eruditionis disquisitiones. De nudo quippe verbo aut nomine lanæ caprinæ nobis res non erit. Si de nudo *verbo* quæstio esset, aut de *nomine*, dictiterium etiam

etiam in nos forsan retorqueri posset; Neque enim refert, quo nomine, quæ caprinis eminent pellibus, insigniantur fila; Sive *lanam*, sive *seam*, sive *pilos*, sive *fila* appellaveris, perinde erit; Verum, quia *res ipsa*, per *lanam caprinam* denotata, sub nomine generico alicui promitti vel relinqui, adeoque litigiosa reddi potest; examinandum venire potest ipsum nomen, eo fine, ut sciamus, an promittens vel relinquens hanc vel illam speciem sub eodem intellexerit? Itaque tunc casus dari potest, quo utiliter de lana caprina disputatur, quando non est quaestio de nomine caprinis pilis seu filis imponendo, sed de indagando sensu ejus, qui sub nomine generico *Lanam* legavit, ut sciamus, an sub lanæ speciebus *caprinam* quoque comprehenderit.

THES. VI.

Ex dictis jam elucescit, utilem fore quaestionem: *An lana caprina sub legato Lana generali contineatur?* quod vel ex communi usu aut speciali testatoris mente colligendum esset. Quod autem non tantum grammatica, sed pragmatica hæc fuerit & sit quaestio, probamus ex lege 70. π. de leg. 3. in cuius §. 9. hæc verba habentur:

Lana legata etiam leporinam & anserinam & CAPRINAM credo contineri.

THES.

THES. VII.

Lanam *leporinam* & *anserinam* mitemus, & solam *caprinam* impræsentiarum contemplabimur, ita tamen, ut quæ de *caprina* dicentur, suo modo & *leporina* & *anserina* applicari possint. Itaque Casum hunc ponemus: *Titius lanam suam, quam in patrimonio habet, legat CAJO; Hic post mortem Testatoris petit cum aliis lanæ speciebus fila CAPRINA, qua in hereditate reperiuntur; Quæritur, an ea sub nomine lana ex testamento petere possit? Nolentes volentes debemus hic inquirere, an fila caprina speciem lana faciant, eoque nomine veniant? Incidimus itaque in eandem fere controversiam, quæ adagio nomen dedit; Quæstio enim movetur de nomine horum filorum; an Lana? an seta? an alio nomine veniant? Verum quilibet videt, non de nomine, nec de eo principaliter, sed de re ipsa, quam per nomen genericum voluit indigitare testator, Juris Consulto quæstionem & litem esse; Itaque præjudicialis & incidens quidem quæstio est; An fila caprina lana nomine veniant? Sed hæc formatur, ut ea decisa quæstio principalis terminari, proinde pili caprini vel legatario vel heredi aut ab - aut adjudicari possint.*

THES. VIII.

Non ergo inutilis hic erit de lana caprina dis-
B quisi-

quisitio, quia cardo ejus super *justitia admini-*
stranda voluitur. Quæcunque autem disputatio
sumum cuique pro scopo habet, inanis esse non
potest. Utilior ergo erit omnibus aliis contentio-
nibus, etiam eruditissimis, quæ ad nullum sco-
pum vel emendandi intellectus, vel emendandæ
voluntatis, vel tuendi juris privati aut publi-
ci vel curandi corporis collimant.

THES. IX.

Accingamus nos ad rem ipsam. Negari posset,
pilos caprinos esse lanam, cum videantur lanæ ca-
prinæ nomine ideo vulgo non venisse, quia alias
adagium natum non esset. Si enim fila hæc lanæ
nomine communiter venissent, disputationem de
lanæ caprina subortam non fuisse credi posset. Jam
autem a significatione verborum in legatis recedi
non oportet *l. 69. n. deleg. 1.* etiam si in vocabulo
errasset testator. Nam si quis, cum vellet vestem
legare, supellectilem adscripsit, dum putat su-
pellectilis appellatione vestem contineri, POMPO-
NIUS scripsit vestem non deberi; quemadmo-
dum si quis putet, auri appellatione electrum vel
aurichalcum contineri, vel (quod est stultius)
vestis appellatione etiam argentum contineri.
Hujus rationem ULPIANUS in *l. 4. in pr. n. deleg. 1.*
reddidit egregiam: Rerum enim, ait, *vocabula im-*
muta-

mutabilia sunt, hominum vero mutabilia. Itaque etiamsi putasset testator, fila caprina sub lana contineri, ea per legum allegatarum decisionem legatario non debebuntur; tum quia à verborum significatione recedendum non est, per consequens non fuisset appellanda lana, quæ vulgo non ita nominatur; tum, quia rerum vocabula per suam opinionem testator mutandi jus non habet.

THES. X.

Verum negatur objectionis hujus assumptum. Non enim JCtus caprina fila lanam nominasset, nisi tunc temporis, cum responderet, hoc nomine apud plures venissent. Nec iusta nititur argumentum sequela: *si caprina fila lana nomine venissent, disputatio de lana caprina non esset orta;* Nam vel ideo potuisset excitari à Critico quodam nominum venatore hæc contentio, quia nomen proprie sic dictæ lanæ pilis caprinis impositum forsitan ægre tulisset, setæque nomen accommodatius credidisset; cum illis tantum pilis, qui cirris seu crispantibus & confertis filorum hapsis ex animalium emergunt pellibus, exsurgunt, implicantur, lanæ nomen unice competere debere potuisset arbitrari.

THES. XI.

Verum, si originem Vocis *Lana* consideramus; si generalem *Lanae*, & specialem caprinorum pilorum, generali convenientem usum, simul quoque mentem JCTI perpendimus, inde necessario concludere debemus, lanam caprinam sub generali *lanæ* vocabulo non tantum tunc temporis subintellectam fuisse, sed & hodie subintelligi posse, præsertim in locis, ubi Jus Romanum receptum est; atque id ipsum magis locum habebit, ubi ultimæ latinæ lingua conduntur voluntates.

THES. XII.

VARRO lib. 4. de ling. Lat. dicit: *Lanam esse Græcum*, inque eam rem Polybium & Callimachum testes adducit. *Λάνη* enim prius dicebatur & Dorice *Λάνη*. Vid. MARTINII Lex. Philol. voce *Lana*. PEROTTUS refert *Lanam* à *laniando* quosdam derivasse; *Laniare* enim *scindere* est. *Scinditur enim nunc lana*, quæ *VELLI* quondam solebat, unde à *vellendo* *VELLUS* dicitur. Alii dicebant, *laniare* idem significasse, quod *evellere*. Ubi nota, quod facilis conjectura capi queat, quasi nostrum *Welle*, voci *VELLUS* originem deberet. Probabile est ovium, similiumque animalium

lium molliores primo pilos & longe à fetis distantes, qui vellebantur, laniabantur, tondebantur, lanæ nomine venisse ; Postea sensim sensimque aliorum animalium pilos, imo & ligni fila, sponte nata, quæ speciem lanæ, formamquæ referebant, eundem in modum præparabantur, eundemque præstabant usum, ob analogiam simili nomine insignita esse. Hinc non mirandum, quod JCtus sub lanæ genere etiam *lanam caprinam* comprehenderit, cum ejusdem fere formæ, inque pannis conficiendis aliisque ad vestitum accommodatis rebus parilis fere sit usus, cum & propius ad molliores ovium pilos, quam equorum vel suum setacea accedat. Gallis tamen non dicitur *Laine*, aſt *poil de chevre*. Habentur tamen, *Laines de chevron*, qui viennent du Levant, & *Lana Struthio-Camelina*, *Laine d'Austruche*, qui provient du dardet & poil de cet oiseau. SAVARY Dict. de Commerce vocæ *Laine* & *Chevron*.

THES. XIII.

Cumque juxta Logicorum æque ac JCtorum effata in rectæ rationis judicio fundata a propria significatione vocum sine necessitate non sit recedendum; quippe non aliter à significatione verborum recedi oportet, quam cum manifestum est, aliud sensisse testatorem: l. 69. π. de leg. 3.

CREDIDIT ULPIANUS, sub lana legata *caprinam contineri*; Itaque hic non sermo fuit, de eo, quod testator hic vel ille sensit, sed de eo, quod quilibet JCtus de lana legata in genere credere aut sentire debuit. Ergo tunc temporis pilos caprinos lanæ speciebuz, communi patrumfamilias testatoris opinione annumerandos esse censebatur.

THES. XIV.

Sed & si vel maxime lana caprina sub genere Lanæ vulgo non comprehenderetur, tamen id fieret, si testator in numero lanæ eam ponere, dum viveret, fuisset solitus; *Non enim in causa testamentaria ad definitionem usque descendendum est.* ait MARCELLUS, cum plerumque abusive loquantur testatores, NEC propriis nominibus aut vocabulis semper utantur. l. 69. π. de leg. 3.

THES. XV.

Sed & arg. l. 1. π. de trit. vin. l. leg. etiamsi lana caprina sub genere lanæ comprehendatur, tamen non comprehendetur, ob eandem rationem, si eam, dum vixit, in numero lanæ non habuit; Id quod neganti probandum, aut si circumstantiæ quæstionem perplexam redderent, quæstio Voluntatis defuncti in arbitrio Judicis erit. l. 7. C. de fidei-

COMIT.

commo. quo tamen casu, si res utrinque æque dubia sit, ad significatum famosiorē semper erit respiciendum. In quæstione enim Voluntatis defuncti, arbitrium Judicis in genere sequentes observare gradus necesse habet: *Primo* enim & ante omnia debet inspicere, quid testator senserit; *deinde* quid verisimile; *sum* eo deficiente ad verborum propriam significationem se convertet; quod si plures sint, amplectetur minimam. In obscuris enim vel sequimur quod minimum *l. 9. π. de Reg. Jur.* scilicet in obscuris legatorum, contractuum, pœnarum &c. Nisi id quod minimum est, nullius sit momenti *l. 37. π. de leg. 1.* vel quod humanius aut benignius est, præferimus, *l. 16. d. 1.* vel quod mitius, sectamur, *l. 32. 42. π. de pœnis*, denique quod verisimilius aut quod plerumque fieri solet, inspicimus *l. 114. de R. 1.* Excipit etiam Judex eam sententiam, & significationem, quæ gerendæ rei aptior est, *l. 67. d. 1.* Spectet & in ambiguis orationibus maxime sententiam ejus, qui eas protulisset *l. 96. d. 1.*

THES. XVI.

Itaque sub lanæ genere recte JCtus lanam caprinam comprehendit ad usum rei & linguæ judicium suum metitus. Nec lanæ vocabulum ovium, agnorum, similibusque animalium quædrum.

drupedium, e. g. leporum pilis, verum & bipedum sc. avium, Anserinis sc. & Struthiocamelinis; imo & in regno vegetabili ligni lanuginibus accommodatum esse legimus. Hinc Jctus & leporinam & anserinam lanam sub voce lanæ comprehendi, imo & *ἰριζουλον*, lanam lineam contineri credit. Quæ *gossypium* Veteribus dicta, & quia hæc lanugo instar lanuginis mali cotonei, *Cotton* appellatur, *ГОТНОФР.* ad h. l. Germanice hinc Baumwolle apposite dicitur. Hinc & apud Germanos, qui Lanam legasset, wann einer jemanden alle seine Wolle überhaubt vermachet hätte, sine dubio Gossypium oder Baumwolle etiam subintelligisset. An vero quoque Ziegen, Pferd, Cameelhaar, subintelligantur, quæstio esset facti ideo disputabilis, cum Ziegen- oder Cameel-Haar nomine der Wolle non veniant. Arbitror itaque ex una parte ob parilem usum der Ziegen und Cameel-Haare, & ex altera parte ob defectum nominis generici, Judices in contrarias sententias rapi posse; quarum sententiarum iustitia tamen vel injustitia ex concursu circumstantiarum mensurari debet. Plane pili equini sub nomine lanæ non comprehenduntur; nisi testator in numero lanæ eos habuerit per supra alleg.

l. 1. de Tristito, Fin.

T A N T U M.

— 16 —

VA M 523192